

Ku2018/02102/DISK

Till:
Arbetsmarknadsdepartementet
a.remissvar@regeringskansliet.se

Svenska Röda Korsets yttrande över "Förslag till en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige" (Ds 2019:4)

Sammanfattning av Svenska Röda Korsets synpunkter

- Svenska Röda Korset *tillstyrker* förslaget om en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige
- Svenska Röda Korset *föreslår att* frågor om
 - vikten av *samsyn och samordningsansvar nationellt-internationellt*,
 - behov av kunskap om *den humanitära rätten*, samt
 - *territoriell avgränsning* av institutionens uppdrag kontra MR-förpliktelser även extraterritoriellt,

tydligt beaktas i den fortsatta processen.

Bakgrund och sammanfattning av utredningens förslag och resonemang

En utredare har haft i uppdrag att utreda och lämna förslag på inrättandet av en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige, hur den kan utformas för att uppfylla Parisprinciperna inom de rättsliga ramar som följer av bl.a. regeringsformen och budgetlagen (2011:203), utreda och lämna förslag på placering av institutionen vid en redan befintlig institution, och beräkna kostnaderna för de förslag som lämnas och föreslå finansiering.

Utredaren föreslår att det ska inrättas en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige. Institutionen föreslås utgöra en egen myndighet och få fem särskilda uppgifter. Den ska inom sitt verksamhetsområde

- följa, undersöka och rapportera om hur de mänskliga rättigheterna respekteras och genomförs,
- lämna förslag till regeringen om de åtgärder som behövs för att säkerställa de mänskliga rättigheterna,
- ha kontakter med internationella organisationer och även i övrigt delta i internationellt samarbete,
- främja utbildning, forskning, kompetensutveckling, och
- främja information.

Svenska Röda Korset har tidigare lämnat synpunkter i diverse samråd och genom sitt yttrande över SOU 2010:70, Ny struktur för skydd av mänskliga rättigheter.

Svenska Röda Korsets utgångspunkter i dessa frågor

Röda Korsets uppdrag är att förhindra och lindra mänskligt lidande, skydda liv och hälsa och att säkerställa respekt för varje människas värde. Inom ramen för det uppdraget arbetar Röda Korset bl.a. för att säkerställa respekt för internationell humanitär rätt, mänskliga rättigheter (MR) och humanitära värderingar och principer.

Genom våra verksamheter, möter Svenska Röda Korset dagligen människor i utsatta situationer, som har svårigheter att kunna åtnjuta sina grundläggande mänskliga rättigheter. Svenska Röda Korset har tidigare lyft frågeställningar kopplade till de mänskliga rättigheterna för dessa grupper i ett antal yttranden, bl.a. kring våldsutsatta papperslösa kvinnor, hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd och rätten till familjeåterförening. Utgångspunkten för Svenska Röda Korsets ställningstaganden är alla människors lika rättigheter och värde, att de mänskliga rättigheterna måste säkerställas på lika villkor för alla personer som befinner sig under svensk jurisdiktion, såväl bofasta svenska medborgare som personer som vistas i Sverige utan tillstånd eller i väntan på prövning av tillstånd.

Svenska Röda Korsets synpunkter

Genom våra verksamheter och våra kontakter med människor som på olika sätt befinner sig i en utsatt situation i samhället, vare sig de vistas i Sverige som svenska medborgare, med eller utan tillstånd eller i väntan på prövning av tillstånd, ser vi att det finns ett behov av förbättrad respekt för MR inom flera områden. Sverige står idag inför ett antal MR-utmaningar som bl.a. är kopplade till det ökande antal personer som söker asyl i Sverige, förvarstagna personer, EU-migranter, papperslösa och personer som tvingas tigga för sitt uppehälle. Dessa utmaningar är inte nya, men dessa gruppers ökande antal och deras utsatthet och resurssvagheter tillsammans med signaler om begränsningar i det svenska samhället att ge de personer samma stöd som svenska medborgare väcker grundläggande MR-frågeställningar. Vi ser det därför som viktigt att det finns tydliga ställningstaganden kring de mänskliga rättigheternas odelbarhet, förbudet mot diskriminering samt allas lika rättigheter och värde i institutionens uppdrag. En utveckling mot att människor direkt eller indirekt delas in i olika grupper med olika rättigheter är inte bara skadligt för den enskilda individen, utan utmanar själva grunden för ett tryggt och demokratiskt samhälle.

Vi ställer oss därför positiva till förslaget om en självständig och oberoende nationell institution med ett tydligt uppdrag att följa upp och främja säkerställandet av de mänskliga rättigheterna. Det är – för att i praktiken kunna säkerställa att Sveriges folkrättsliga åtaganden vad gäller de mänskliga rättigheterna uppfylls – självklart viktigt att ha en tydlig överblick över arbetet med MR i syfte att säkerställa att människors rättigheter inte kränks. Vi ser även positivt på att utredningen särskilt lyfter vikten av att institution besitter mångsidig och relevant kompetens (kap 6), att den ges adekvata resurser (s 168) och att den ska delta i internationellt samarbete (s.10). Med detta sagt vill vi dock lyfta några specifika frågor kring institutionens uppdrag och roll som vi anser också bör beaktas i den fortsatta processen.

Institutionen bör ha ett tydligt samordnande ansvar

Våra erfarenheter har visat att det finns ett behov av en bättre samsyn i Sveriges arbete för de mänskliga rättigheterna, hur vi agerar och argumenterar i förhållande

till frågor kring mänskliga rättigheter i *nationella* respektive *internationella sammanhang*. I egenskap av föregångsland i många frågor kopplade till de mänskliga rättigheterna internationellt är det centralt att ha en fungerande ordning även nationellt. Vi ser att denna institution erbjuder en möjlighet till en bättre helhetssyn på området för Sveriges räkning, genom vilken Sverige kan vara en trovärdig röst för de mänskliga rättigheterna internationellt samtidigt som främjandet av de åtaganden som gjorts säkerställs på en nationell nivå. Detta behov av överblick och samordnande ansvar, måste rimligen ligga inom de av utredningen föreslagna uppgifterna kopplade till internationellt arbete och möjligheter att föreslå förändringar nationellt, och bör därför också tydligt framgå av institutionens instruktioner.

Nödvändigt med kunskap om den humanitära rätten

Vi anser även, trots att institutionens uppdrag i sig inte omfattar den humanitära rätten, att det tydligt behöver framgå av instruktionerna för institutionen att den bör ha relevant kunskap även i den internationella humanitära rätten. Den humanitära rätten syftar, precis som de mänskliga rättigheterna, till att skydda grundläggande mänskliga värden – och är i vissa grundläggande delar överlappande i sitt sakinnehåll. Men medan de mänskliga rättigheterna gäller under alla omständigheter (med några få möjligheter att derogera från dem) är den humanitära tillämplig rätten endast tillämplig under väpnade konflikter. De två rättsområdena kompletterar varandra i skyddet för enskilda individer. Kunskap om den humanitära rätten och hur de två rättsområdena utvecklas och påverkas av varandra över tid är grundläggande för förståelsen av arbetet med de mänskliga rättigheterna i väpnade konflikter. Sådan kunskap är nödvändig även i fredstid.

Extraterritoriell jurisdiktion

Utredningen nämner att uppdraget bör ”formuleras så att institutionen ska främja de mänskliga rättigheterna i Sverige” (s.56). Svenska Röda Korset anser att det vore olyckligt att begränsa uppdraget på det sättet. Sverige kan även ha en skyldighet att respektera de mänskliga rättigheterna utanför landet, där Sverige utövar jurisdiktion, t.ex. då Sverige deltar i internationella insatser och kan anses ha effektiv kontroll

över områden eller personer extraterritoriellt. Vi föreslår därför att den frågan tas i beaktande och hanteras i den fortsatta processen.

SVENSKA RÖDA KORSET

Martin Ärnlov

Generalsekreterare